

ната дреха оцветява траурно последната среща между дошлата да го посети Ирина и самоубилия се експерт:

„Експертът седеше до бюрото с гръб към вратата, облечен в дълъг копринен халат... Лампата хвърляше върху мебелите слаба жълтеникава светлина... От устата на експерта се бе проточила струя съсирена кръв, а върху килима до полите на копринения му халат лежеше пистолет.“ Така с небивала пластичност Димов вкарва и изкарва от света на литературата безброя от детайли. Тяхната подвижност е свързана с движението на самия живот и отразяващата го литература.

Романът се доразива в съзнанието на нови и нови поколения читатели, животът дописва съдбата на прототиповете, надживели своите романови подобия. Така например живият „фон Гайер“ съвсем не е убит от партизаните - неговият прототип е Курт Венкел, който търгува с български тютюни чак до 1966 г. За разлика от самоубилата се Ирина, нейният прототип, чаровната Марена Колушева, е дълги години уважавана лекарка, починала повече от двадесет години след смъртта на героинята.²

Димов е успял да долови житейската динамика и логиката на нравственото възмездие, неумолимо като биологичните закони, отлично познавани от професора по ветеринарна медицина. Книжовно писателят реагира чрез въвеждането на задължителен нравствен коректив във всеки от образите.

Многолик, той се проявява по различни начини във всеки от героите - лекарската клетва и споменът за патриархалния градец на младостта при Ирина, идеалистичната младост на Костов, студентските спомени на Макс Ешкенази и какво ли още не. Може би само двама от героите са лишени от него - партийният функционер Лукан и Борис Морев. Различни по социална принадлежност, те са еднакви по житейски трагизъм, дължащ се на подчиняването на всичко от наистина големите им възможности на една свръхидея, която ги унищожава личностно. Въздействието на наполеонизма и на ницшеанството, възприето от произведенията на Достоевски и Толстой, тук личи особено силно.

Димов е един от големите майстори на образи на жени в нашата литература. В известна степен повлиян теоретично от фройдизма, в неговото творчество личи медийното въздействие на учението на виенския доктор. Предопределеността на първородния грях причинява и фаталността на образите на жени със своеобраз-

² Според меродавните Д Страници от жизнения и творчески път на Д. Димов" от Е. Иванова. С., 1981, 200-235.